

ביאורים בתורת רבינו

לקוטי שיחות
מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
עם ביאור ופירוש

ראש השנה ויום הכיפורים

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתיים לבריאה

קובץ זה נדפס
לעילוי נשמת

הו"ח התמים
ר' יעקב
בן הרה"ח מאיר צבי ע"ה

סטמבלר

חסיד נאמן ומסור
לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

נלב"ע י"א ניסן ה'תש"ע
ת.נ.צ.ב.ה

קובץ זה נדפס
לזכות

הרה"ח יוסף דוד בן רחל
וזוגתו אלישבע בת רחל
וכל יוצאי חלציהם
לאורך ימים ושנים טובות
לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר

קובץ זה נדפס
לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת בן ציון ע"ה
ב"ר כתריאל ע"ה

שם טוב

נתרם על-ידי נכדו שיחי'

קובץ זה נדפס על-ידי ולזכות
ר' מרדכי

וזוגתו מרת חיה מושקא שיחיו

בן שבת

ולזכות

ליאור בת מרדכי,

יהושע בן אברהם שיחיו

יזכו להצלחה רבה ומזלגה בכל אשר
יפנו בגשמיות וברוחניות

ולזכות ר' דוד ציון בן יצחק

וזוגתו זהבה בת מרדכי שיחיו

לרפואה שלימה וקרובה

ולהצלחת בית הספר החדש 'מנחם

מענדל אקדמי'

סגל המורים והמורות וכל העוסקים

במלאכת הקודש

קובץ זה נדפס
לזכות

הרה"ת גד יעקב ומשפחתו שיחיו

בליזינסקי

להצלחה רבה ומזלגה

בגשמיות וברוחניות,

ולחיזוק ההתקשרות

עם כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

פתח-דבר

בשבת והודיה לה' יתברך, מוגשות בזה לפני ציבור הלומדים שתי שיחות נוספות בסדרת 'ביאורים בתורת רבינו' - שיחה לראש-השנה ושיחה ליום-הכיפורים.

שיחות אלו נדפסו בלקוטי-שיחות חלק ד עמ' 1144 (ראש-השנה), ועמ' 1149 (יום-כיפורים). כאן נוספו להן קיצורים וסיכומים, ונתבארו הענינים והמושגים המובאים בהן.

הביאורים נלקטו ונכתבו על ידי הרה"ת ר' מנחם מענדל שיחי' אשכנזי, והסתייענו רבות בהסברים שהשמיע הרה"ח ר' יואל ע"ה כהן בהזדמנויות שונות.

*

תודתנו נתונה להרה"ת יואב שיחי' למברג על כתיבת הסיכומים ועריכת הביאורים.

כמו כן מודים אנו להנהלת קה"ת על נתינת רשות מיוחדת להדפסת השיחות. השיחה של ראש-השנה תורגמה מאידיש ללשון-הקודש על-ידי מערכת 'אוצר לקוטי שיחות', ותודתנו נתונה להם על כך.

*

שיחות מבוארות אלו, מצטרפות לשיחות ומאמרים שיצאו לאור על ידינו בשנים קודמות, ובייחוד לסט הספרים "ביאורים במאמרי רבינו", שני כרכים, המאגד בתוכו שלושים ואחד מאמרים, מסודרים לפי מועדי השנה, ערוכים ומבוארים בצורה בהירה. את הספרים ניתן להשיג בקה"ת ובחנויות הספרים המובחרות.

לבקשת רבים, ניתן להוריד את הקונטרס, כמו גם הקונטרסים האחרים שנתבארו על ידינו, בכתובת: www.biurim.022.co.il.

*

כבר אמר דוד המלך, "שגיאות מי יבין" (תהלים יט, יג). יתכן כי נפלו אי-הבנות בעניינים המבוארים. על כן בקשתנו שטוחה בפני ציבור המעיינים לשלוח אלינו את הערותיהם ונתקנם בהזדמנות הראשונה אי"ה.

יהי רצון מהשי"ת כי העיסוק בדא"ח בכלל ובתורת רבינו במיוחד, יזרו את קיום הייעוד: "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (ישעיה יא, ט).

ח"י אלול ה'תשפ"א

תוכן כללי

מהותו של ראש-השנה

שלוש תכונות ב"ראש" וכנגדן שלושה אופני עבודה בראש השנה • שלושת ענינים הנ"ל במצות היום – תקיעת שופר • הבחירה האמיתית בישראל הנפעלת ע"י התקיעות דוקא

א. על הפסוקי "דרשו הוי' בהמצאו", אמרו רז"ל² "אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים". בלשון רז"ל זה ישנם, לכאורה, שני ענינים הפכיים: מהלשון "שבין ראש השנה ליום הכפורים" משמע שראש השנה ויום הכפורים אינם בכלל עשרה ימים אלו³; אבל מדברי הגמרא "אלו עשרה ימים", מוכח, שגם ר"ה ויוה"כ נכללים בחשבון עשרת הימים, שהרי בין ר"ה ליוה"כ ישנם רק שבעה ימים.

סיכום: מדברי חז"ל "עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים", עולה שבראש השנה וביום הכיפורים שני ענינים: א. ענינם העצמי. ב. ענין התשובה, כחלק מעשרת ימי תשובה.

ב. תשובה היא למעלה מכל המצוות, ולכן מועילה תשובה לתקן את כל הפגמים שבתחום המצוות, כיון שמגעת למעלה יותר מכל המצוות⁴. א. ועל-פי האמור שענין התשובה (דר"ה)

ובהכרח לומר, שבר"ה ויוה"כ יש שני ענינים: ענינם העצמי, שאינו ענין התשובה; וענין התשובה שבהם, שמחמתו נכללים הם ב"עשרת ימי תשובה". והסדר הוא, שתחלה צריכה להיות העבודה מצד ענינו העצמי של

(1) ישעיה נה, ו.

(2) ר"ה יח, א. וש"נ.

(3) ראה בנידון זה תענית ה, רע"א. בנסמן בשדי חמד כללים ב, עב.

(4) וכן ביו"כ – ב' ענינים: ענינו העצמי ובחינת התשובה שבו, ומהות העצמי דיו"כ הוא החותם של כל עשרת ימי תשובה, כמו שמבואר להלן ע' 1152 ואילך.

(5) לקוטי תורה אחרי כו, ג. דרך מצותיך מצות וידוי ותשובה. – ויש לומר שמטעם זה לא מנה הרמב"ם תשובה במנין תרי"ג מצוות, כי היא נעלית מהם וכוללת אותם, וציווים הכוללים אינם נמנים במנין המצוות (ספר המצות שרש ד).

– ואין להקשות דמכל-מקום תכנס במנין המצוות לפי שיש בו "מעשה מיוחד" (ראה לקוטי שיחות ח"ד ע' 1347 הערה 26) דתשובה, כי בתשובה יש ב' ענינים:

ביאורים בתורת רבינו

א "תשובה מגעת למקום נעלה יותר..". וכפי שמביא רבינו בהערה 8 שתשובה מגעת ב"בעל הרצון", ומובא בדא"ח שבעל הרצון אינו מוכרח ברצון, ובידו לרצות ולחפץ בעם ישראל למרות חטאייהם. אלא שיש להבין נקודה זו, וכי בעל הרצון אינו רוצה במצוות?! ומצד שני, אם אינו מוכרח ברצון דמצוות, למה נדרשת תשובה על העוונות?

ביאור הענין: דרגת בעל הרצון היא דרגה של רצון בישראל שאינו מותנה במצבם, דהיינו

שהקב"ה רוצה בישראל בלי סיבה. וענין המצוות בדרגה זו הוא רק דרך לממש את רצונו ולהתקשר עם ישראל בגלוי, כיון שכל מצוה היא המשכת רצון הקב"ה אל היהודי המקשרת אותו עימו בפועל (והחטא פועל חסרון בקשר זה) (ראה סד"ה תקעו תרצ"א).

והנה, כיון שבעל הרצון רוצה בישראל עצמם, ואילו המצוות הן רק הדרך להתקשר עם ישראל, לכן הוא "אינו מוכרח בהרצון דמצוות", אלא יכול לקיים הקשר עם ישראל גם בדרך

התשובה, שענינה לתקן מה שלא קיים גזירת המלך – יש לה מקום רק לאחר קבלת מלכותו יתברך.

היינו, שעל-ידי העבודה דר"ה – "שתמליכוני עליכם" – מגיעים אל העצמות ממש, למעלה מכל הגילויים: קיום המצוות (גזירות) – מגיע ברצון העליון כפי שנמשך למטה בגילוי, שהרי המצוות הן רצונו יתברך; עבודת התשובה, שמתקנת גם

בא רק לאחר הענין דר"ה שמצד עצמו, נמצא, שהענין דר"ה שמצד עצמו הוא למעלה עוד יותר מענין התשובה.

ומהו תוכן העבודה דר"ה שמצד עצמו – "אמרו לפני כו' מלכיות כדי שתמליכוני עליכם".⁶ ומובן, שקודם שמקבל האדם על עצמו מלכותו יתברך, אין כל מקום לעבודת המצוות (וכמאמר⁷ "קבלו מלכותי ואח"כ קבלו גזרותי").⁸ וממילא, הנה גם עבודת

מיוחד" (ונמנה במנין המצוות (סהמ"צ מ"ע עג). – וראה בארוכה לקו"ש נשא תש"ג.

(6) ר"ה טז, א. לד, ב.

(7) ע"פ מכילתא יתרו כ, ג. תו"כ אחרי פי"ג. יל"ש יתרו שם.

א) ענין העיקרי שבה – קבלת קיום התורה ומצוות להבא, וזהו על דרך הציווי "קדושים תהיו". (ב) חרטה על העבר, וזהו על דרך הציווי "וערפכם לא תקשו עול". וב' ציוויים אלו – "קדושים גוי וערפכם גוי" – הם ציוויים כוללים (סהמ"צ שם). והחידוש מיו"ט שבתשובה הוא רק ענין היודי דברים (שהוא "מעשה

ביאורים בתורת רבינו

ב "קודם שמקבל האדם על עצמו מלכותו יתברך, אין כל מקום לעבודת המצוות" – שלכן קבלת עול מלכות שמים לא נמנית במנין המצוות, כי ציווי מתאים לאחרי שהאדם יש לו כבר העול לציית לציווי המלך. וזה שהאדם מקבל על עצמו עול המלך, עושה זה לא מצד ציווי המלך, אלא עוד לפני זה, מצד עצמו (תורת מנחם תשמ"ח ח"ד ע' 231).

ג "ע"י העבודה דראש השנה שתמליכוני עליכם מגיעים אל העצמות ממש" – בטרם התמנותו אין למלך שום קשר עם הזולת והוא לגמרי לעצמו, וכפי שנאמר על שואל "משכמו ומעלה גבוה מכל העם" (שמואל א ט, ב). כלומר, גובהו הגשמי שיקף את מעלתו הרוחנית, ומידותיו שנמשכו מהשכל היו גבוהות יותר מהשכל של כל העם (ראה אוה"ת וירא כרך ד ע' תשסד, ב. שה"ש כרך ב ע' תיד). נמצא שכל ענין המלכות על עם הוא ירידה גדולה בשביל המלך, ומצד עצמו אין לו שייכות לכך. ולכן בעת ההכרתה צריך לעורר דרגה שאין לה שייכות לזולת, שהיא המלך עצמו.

ובנמשל, לגבי עצמותו ית' העשרה מאמרות שבהם נברא העולם הם מילין הדיוטא, ואין להם

אחרת – באמצעות תשובה, והרי זהו בדיוק ענינה של התשובה, הרצון של היהודי לשוב אל ה' ולהתקשר עמו, וכל רצונו בקיום המצוות הוא בשביל התקשרות זו (ולכן קיום המצוות שלו הוא "בחילא יתיר" – בכל מאודו ויותר מהמחוייב על פי דין) (ראה לקו"ש ח"ט עמ' 427 ואילך). ואולם כל זה הוא בדרגת בעל הרצון, שהוא רוצה בישראל עצמם, והמצוות הן רק הדרך להתקשר עם ישראל, אבל בדרגת ה"רצון" במצוות, הוא רוצה בקיום המצוות עצמן (והתייחסותו לתחתון מוכרחת להיות בהתאם למצב התחתון, היינו שמי שלא קיים את המצוות אינו רצוי).

וטעם החילוק: דרגת בעל הרצון היא דרגה גבוהה ולפיכך הרצון שלה בתחתון (ישראל) לא מותנה במצבו, והיא תרצה בו תמיד ללא שינוי. היא אמנם רוצה גם שהתחתון יהיה מושלם, אבל כשהתחתון אינו מושלם זה לא מפחית את הרצון שלה בו, כי היא לא מושפעת ממצב התחתון. משא"כ דרגת הרצון היא נמוכה יותר ומושפעת ממצבו של התחתון, ולכן רצונה ביהודי מותנה במצבו, אם יקיים את המצוה היא תרצה בו ואם לא יקיים היא לא תרצה בו. וראה בסגנון אחר במילואים.

מכל הגילויים⁹.

ומזה גם מובן גודל עילויו של נשמות ישראל, שהן מגיעות בעצמות ממש ולכן ביכלתן לעורר אצל הקב"ה בעצמו את הרצון להיות מלך. אבל כדי ליגע בעצמות ממש נדרש הביטול הפנימי שמצד עצם הנשמה¹⁰, המתבטא בענין ההכתרה – הבקשה "מלוך על העולם כולו וכו'"¹¹.

המאמרים תש"ג בתחלתו). ועוד.

10) וכשמתגלית עצם הנשמה היא ממשכת את העצמות או שנעשית כלי (ראה ד"ה מי אל סוס"ב בספר תרכ"ז (ספר המאמרים תרכ"ז ע' תמד ואילך)) להעצמות שמושרשת בו¹¹.

מה שעשה האדם היפך הרצון – מגעת למעלה יותר גם מהרצון, אבל, עדיין במדריגה שיש לה שייכות לבחינת הרצון⁸, כי במדריגה שאין לה שייכות כלל לרצון – גם עבודת התשובה על היפך הרצון אינה תופסת מקום. הרי שלתשובה יש עדיין שייכות לרצון, גילויים⁷; ואילו העבודה ד"תמליכוני עליכם" מגעת בעצמות ממש – למעלה

8) שלכן איתא הלשון בזה שמגעת "בעומק הרצון", "בבעל הרצון" (עיין המשך ראש השנה תרצ"א (בספר המאמרים קונטרסים ח"א קכו, א ואילך. ספר המאמרים תרצ"א ע' יב ואילך)).

9) ראה בארוכה המשך ראש השנה תש"ג (ספר

ביאורים בתורת רבינו

בעל הרצון.

[ובאמת, הקשר של ישראל לעצמות הוא באופן שעצם הנשמה הוא חלק מהעצמות ודבר אחד ממש כדלקמן. ובעוד שדרגת בעל הרצון קשורה עם הכוחות הגלויים דישאל באופן של רצון והמשכה, והיינו שהם שני דברים נפרדים, הנה העצמות היא דבר אחד עם עצם הנשמה].

ה בהערת רבינו 10 "וכשמתגלית עצם הנשמה היא ממשכת את העצמות או שנעשית כלי"

כלומר, או שהתגלות עצם הנשמה ממשכת את העצמות, או שהיא פועלת שהאדם יהיה כלי לכך שעצמותו ית' יתגלה בו.

ו "הביטול הפנימי שמצד עצם הנשמה, המתבטא בענין ההכתרה"

הבקשה של האדם מהקב"ה "מלוך על העולם כולו בכבודך" באה מעצם נפשו. היינו שלא יכול להתקיים ללא המלך. שהרי מה חסר ומפריע לו? מילא לאחרי שיש מלך, העם מחויבים לקיים מצוותיו. אבל אם אין מלך מה נוגע לו להיות עבד ושיהיו לו פקודות? במלך גשמי הבקשה למלך היא כדי שתהיה מדינה מתוקנת, אך בקשת

ערך לגביו. וכיון שקודם ההכתרה הוא נמצא כפי שהוא בעצמותו למעלה משייכות לנבראים, צריך לעורר ולהגיע לשם בעת ההכתרה.

ד "לתשובה יש עדיין שייכות לרצון, גילויים .. עצמות ממש למעלה מכל הגילויים"

"גילויים" היינו יחס הדבר לזולת, ואינו הדבר כפי שהוא לעצמו שהוא מובדל ומרומם מהזולת, וזוהי הדרגה האלוקית המאירה בתשובה. שכן למרות שרצון הבא ע"י סליחה ותשובה הינו עמוק יותר מרצון סתם, אבל עדיין מדובר על כך שכתוצאה מהתשובה האדם נעשה מרוצה לפניו יתברך, היינו קשר עם הרצון של הקב"ה ולא עם עצמותו ית'.

בפרטיות יותר, למרות שדרגת בעל הרצון הינה למעלה מהרצון במצוות (שאינה מוכרחת בזה, ראה לעיל ביאור א), שלכן נקרא 'בעל' הרצון (הערת רבינו 8), על שם שהוא בעל-הבית על הרצון, עם זאת סוף סוף זו דרגה ששייכת לרצון, כי עניינה שהוא בעל הבית כיצד לרצות, וזה מלמד שיש לה קשר לזולת, שהרי רצון הוא קשר עם דבר אחר. מה-שאיין-כן עצמות ממש היא לעצמה בלבד ואינה שייכת כלל לזולת שהוא חוץ ממנה, ובמילא לא אומרים עליה אפילו שהיא

הראש מנהיג את כל האברים גם לאחרי שכבר נמשכת בהם החיות.

וכן הוא גם בראש השנה: (א) העבודה דר"ה מצד עצמו – "שתמליכוני עליכם" – שמגעת בעצמות, כנ"ל, והיא נעלית מכדי שיהיה לה ערך לעבודה של כל ימי השנה; (ב) עבודת התשובה של ר"ה, שיש לה ערך ושייכות למצוות (גזירות), אבל היא למעלה מהם, והיא כמו כלל הכולל את כולם; (ג) השפעת ההחלטה הטובה בר"ה על קיום המצוות של כל השנה – כמו הראש המנהיג את האברים.

סיכום: השם "ראש השנה" מורה שיש לו את התכונות של ראש, והן שלושת סוגי

סיכום: שלושה סוגי עבודה בראש השנה זה למעלה מזה: א. עבודת המצוות – רצון העליון. ב. עבודת התשובה – למעלה מהרצון אבל בשייכות לרצון. ג. קבלת המלכות ע"י הביטול מצד עצם הנשמה – בעצמות ממש.

ג. כל שם שניתן ע"י התורה – אינו שם הסכמי, אלא הוא מבטא את החיות (המהות) של הדבר הנקרא בשם זה¹¹. וגם בשם "ראש השנה"¹² מרומזים הענינים האמורים:

ה"ראש" שבאדם – יש בו כמה ענינים: (א) המהות והמעלה של הראש מצד עצמו, למעלה מכל האברים, (ב) הראש כולל את החיות של כל האברים, (ג)

12 לקוטי תורה תבוא מא, ג. עטרת ראש שער ראש השנה בתחלתו.

11 תניא שער היחוד והאמונה פ"א.

ביאורים בתורת רבינו

בלשון-הקודש הן הן אותיות הדיבור המשתלשלות ממדרגה למדרגה מעשרה מאמרות שבתורה על-ידי חילופים ותמורות האותיות ברל"א שערים, עד שמגיעות ומתלבשות באותו נברא להחיותו".

וזהו שמסופר במדרש (במדבר רבה חוקת יט, א) שדווקא אדם הראשון ידע לתת שמות לכל בעלי החיים ולא מלאכי השרת, שכן לאדם הראשון היתה היכולת לראות בכל דבר את הכח האלוקי שבו, ומזה ידע את שמו.

ה "ראש השנה"

בתורה מכונה החג "יום תרועה", אך חז"ל קראו לו "ראש השנה" (ראה מסכת ראש השנה ועוד). ומכך שלא קראו לו "תחילת השנה", יש ללמוד שהוא נושא בקרבנו את התכונות המיוחדות של ראש.

ט בהערת רבינו 14 "כדי שיהיה קיום לדבר

המלכות בעבודת ה' היא משום שעצם מהות היהודי הוא אלוקות, ולכן הוא מרגיש שאינו בן אדם בלי הקב"ה. נמצא שקשר זה עמוק יותר מהקשר שמתבטא בתשובה, שכן התשובה באה בשלב שכבר יש ציווי, ורוצה לקיים הציווי (לקו"ש

ח"ט עמ' 351).

מאידך, גם הקב"ה כביכול מבקש תמליכוני עליכם, דבר המראה על הקשר העצמי עם ישראל גם מצידו. וראה במילואים.

ז "שם .. מבטא את החיות (המהות) של הדבר"

בשונה משאר הלשונות, שהשמות שניתנו בהן לכל דבר ודבר הם שמות הסכמיים (שנקרא והוסכם כך מטעמי נוחות, על מנת שבני אדם יוכלו להבין זה את זה), הרי שמו של כל דבר כפי שנקרא בלשון-הקודש מורה על עצם הדבר חיותו ושורשו. ובלשון אדמו"ר הזקן שעהיה"א פ"א: "בכל הנבראים שבעולם, השמות שנקראים בהם

– הגם שדבריו כאן עוסקים בענין התשובה, מכל מקום, כיון שזהו רמז וטעם לתקיעת שופר, היה לו לסדר זאת בהלכות שופר – וכדרכו במקום אחר, שנתן טעם¹⁶ לטבילה במקוה, "אלא גזירת הכתוב היא כו' אף-על-פי-כן רמז יש בדבר כו' לטהר נפשו מטומאת הנפשות כו' ודעות הרעות כו' במי הדעת טהור כו'", ולא קבע מקומו בהלכות תשובה, כי אם בהלכות מקואות, כיון שזהו רמז וטעם למקוה.

עוד צריך להבין: בגמרא איתא¹⁶ "אמרו לפני כו' מלכיות כדי שתמליכוני עליכם כו' ובמה בשופר". ונמצא שגם ענין "תמליכוני" נעשה על-ידי השופר¹⁷, ואם כן, למה לא הזכיר הרמב"ם בין עניני השופר גם את ענין "תמליכוני"?

ויש לבאר על-פי האמור לעיל – שבשופר ישנם שלשה ענינים:

העבודה הנ"ל: א. למעלה מכל האברים – "תמליכוני עליכם" שמגיע לעצמות. ב. כולל את החיות של האברים – עבודת התשובה שהיא כוללת את כל המצוות. ג. מנהיג את האברים – ההחלטה הטובה משפיעה על קיום מצוות כל השנה.

ד. בנוגע לר"ה איתא¹³: "מצות היום בשופר". ועל-פי המבואר לעיל, מובן, ששלש העבודות דראש השנה – "שתמליכוני עליכם", תשובה וקיום המצוות – ישנם גם במצות היום, היא השופר¹⁴. ודבר זה (כמו כל עניני פנימיות התורה) מרומז גם בנגלה.

כתב הרמב"ם בהלכות תשובה¹⁵: "אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב רמז יש בו כו' וחזרו בתשובה". וצריך להבין, מדוע קבע הרמב"ם מקומו של ענין זה הנוגע לתקיעת שופר בהלכות תשובה, ולא בהלכות שופר?

13) ר"ה כו, א.

14) ובזה יובן מה שמבואר בד"ה בחכמה יבנה בית לאדמו"ר הזקן (מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ד ע' ריז). וראה גם במאמרים שנשמנו (שם) הטעם שצריך לומר פסוקי מלכיות וזכרונות ושופרות כי "כדי שיהיה בחינת קיום לדבר בבחינת חותם אין זה אלא על-פי התורה דוקא". ולכאורה אין מובן למה אין צריך להביא ראיה מן התורה על ההמשכות שבכל המצוות, ורק על ההמשכה שבשופר¹⁵.

– והענין, צורך החותם הוא רק כשהמשכה היא מבחינה שלמעלה לגמרי מהשתלשלות (כבחינת התשובה ומכל שכן בחינת שתמליכוני).

ובזה יובן מ"ש בהאמור שם: "כמו שגם בסודות ורוין דאורייתא שבזוהר הקדוש אנו רואים שלא יסמן בעל המאמר בלתי שיביא ראיה ברורה לדבריו באיזה

פסוק מן התורה או מן הנביאים כי בלתי זה אין למאמרו וסודו קיום כלל ודי למבין". שבסודות ורוין דאורייתא, הבחינה שבתורה שלמעלה מהשתלשלות – הצורך להביא ראיה מפסוק.

15) פ"ג, ה"ד.

16) סוף הל' מקואות. – וכנראה שטעות הדפוס שם וצ"ל במי הדעת טהור טהור. – וראה שיחת ליל ד' דסוכות תשמ"ח.

17) כפשט הלשון, וכ"מ מכוונות תקיעת שופר, וכ"כ בלקוטי תורה דרושי ראש השנה נו, ד. ובכ"מ בדא"ח בפירוש. ועדמש"נ מלכים - א, א. ומש"כ בתוספתא ר"ה (פ"א, יא), הוא עוד ענין בשופר. ועל דרך זה בעוד מדרז"ל בזה. וראה דברי רס"ג (הובא בלקוטי שיחת ח"ד ע' 1354).

ביאורים בתורת רבינו

בבחינת חותם ..

לתוספת ביאור ראה במילואים.

ביאורים בתורת רבינו

גזירת הכתוב", וגזירה היינו מצוה, מכל מקום, "רמז יש בו", היינו שמרומז בשופר ענין נעלה מהמצוה עצמה – כשם שכל רמיזה מורה על דבר שהוא נעלה מכדי שיוכל להתלבש באותיות, ולכן ביכלתו להתבטא ברמז בלבד – וזהו ענין התשובה.

ג) מה שעל-ידי תקיעת שופר נעשה ענין "תמליכוני עליכם". וענין זה הוא נעלה לגמרי ממצות שופר, עד שאינו יכול להתלבש בה אפילו באופן של רמז, לפי ש"רמז" אף הוא תנועה של גילוי יי, מה-שאין-כן "תמליכוני" הוא הביטול העצמי דעצם הנשמה¹⁹.

א) מצות תקיעת שופר על כל פרטי דיניה – אשר מנה אותה הרמב"ם בין תרי"ג מצוות, וקבע מקומה בהלכות שופר.

ב) בחינת התשובה הנמצאת ברמז בתקיעת שופר – אשר היא נעלית מכל המצוות, ולכן קבע הרמב"ם מקומו של ענין זה שבשופר בהלכות תשובה ולא בהלכות שופר, לפי שבהלכות שופר הנידון הוא רק מצות שופר וכל פרטי דיניה, מה-שאין-כן התשובה היא נעלית מהמצוות ורק מרומזת בשופר¹⁸.

וזהו שדייק הרמב"ם בלשונו: "אף-על-פי שתקיעת שופר בראש השנה

מיצר דעוונות, כי אם זה שהוא "עם" ולא במרחב העצמות י" ששם מושרש. ולכן זה נוגע בהעצמות (עיין ד"ה שיר המעלות תש"ג בסופו. המשך ראש השנה תרצ"ה (בספר המאמרים קונטרסים ח"ב) בסופו).

18) מה-שאין-כן הרמז שמטבילה כו' אף שענינו לתקן הפגמים כו' מכל-מקום הוא ענין תיקון פרטי "לטהר נפשו כו' מדיעות הרעות כו' במי הדעת הטהור", ולכן שייך זה להלכות מקואות.

19) רמזו בחינה זו בשופר הוא המיצר שבו – לא

ביאורים בתורת רבינו

מצביעה על איזושהי שייכות ביניהם. ולכן הרמז על שביעות רצון למשל יהיה שונה מהרמז על תחושת היפך הרצון.

נמצא שמדובר על גילוי מהנפש ולא על עצם הנפש. וא"כ בעבודת ה' אין זו התקשרות עצמית עם אלוקות כדרך התקשרות האדם לעצמו שאינה מבוססת על רגש או רצון כלפי עצמו, ולכן אינה נרמזת בתנועה מסוימת, אלא התקשרות באופן של שני דברים המתקשרים זה עם זה, על-ידי רצון וכיו"ב, כדלעיל ביאור ד.

יב) בהערת רבינו 19 "עם ולא במרחב העצמות"

כלומר, מעיק לו שהוא עם של המלך ואינו דבר אחד איתו (ואולי הוא על דרך המבואר בלקו"ש ח"ט ע' 209 ואילך).

י) "רמיזה מורה על דבר שהוא נעלה מכדי שיוכל להתלבש באותיות, ולכן ביכלתו להתבטא ברמז בלבד"

כדי להעביר סברא מלבישים אותה במילות הסברה אשר מכילות אותה. אך יש ענינים שלא ניתן להעביר באמצעות מילים, וכגון ענינים עמוקים שניתן להעבירם רק ברמז (ראה לקו"ש ח"ט עמ' 420 ואילך), או תחושה עמוקה של הנפש, אשר היא נרמזת בתווי הפנים של האדם או בסימנים שעושה בתנועות ידו וכדומה. כאן לא ניתן לומר כי הרמז 'מכיל' את אותה תחושה נפשית הנרמזת בו, אלא הוא רק 'רמז' עליה.

יא) "רמז אף הוא תנועה של גילוי" אמנם רמז רק רומז על הדבר ואינו מכיל אותו, כמבואר בביאור הקודם, אבל בסופו של דבר, העובדה שענין עמוק נרמז בתנועה מסוימת,

מכריחה אותו לבחור, ונמצא שאין זו בחירה חפשית²⁰. ועל-פי זה צריך להבין: איך יכול להיות קשר בין ענין "יבחר לנו את נחלתנו גו'" לעבודה דתקיעת שופר – והרי, כיון שענין "יבחר" נובע מהעבודה דתקיעת שופר, נמצא לכאורה שאין זו בחירה חפשית?

אך על-פי הביאור הנ"ל יובן: עבודת ה"מצוה" וה"תשובה" שבשופר, אכן אינן מגיעות עד ל"עצמות", מקומה של הבחירה החפשית יי, ואינן ממשיכות אלא "גילויים" – אתערותא דלעילא הבאה ע"י אתערותא דלתתא ומחמתה; דוקא הביטול העצמי דעצם הנשמה שבשופר – "תמליכוני" – מגיע עד ל"עצמות", ושם ישראל הם מציאות אחת עם הקב"ה, והוא בוחר בהם מצד עצמו בבחירתו החפשית. אבל אין זאת

סיכום: שלושה ענינים הנ"ל נמצאים בתקיעת שופר, ומרומזים בנגלה: א. מצוה – מופיעה ברמב"ם בהלכות שופר. ב. תשובה – מופיעה ברמז בהלכות תשובה, המורה על דבר נעלה מן המצוה. ג. "תמליכוני עליכם.. בשופר" – לא נזכר כלל ברמב"ם, להיותו נעלה כל כך שאינו יכול להתלבש אפילו ברמז.

ה. על פי זה יובן גם הקשר בין הפסוק "יבחר לנו את נחלתנו גו'" (במזמור "למנצח" הנאמר לפני התקיעות) למצות שופר.

בחירה אמיתית היא דוקא בחירה שאינה באה מחמת שום סיבות וטעמים צדדיים, אלא אך ורק מצד הבחירה החפשית של הבוחר, שהרי, כאשר ישנה סיבה שבגללה בוחר, הסיבה

(20) ראה לקוטי שיחות ח"ד ע' 1309; ע' 1340 ואילך.

ביאורים בתורת רבינו

מאשר מי שמכים אותו בשוט ומכריחים אותו לבחור בדבר מסוים. ראה לקו"ש ח"ד 1309).

וכיון שכן, הבחירה היא רק בעצמותו יתברך ולא למטה מזה. שכן, הדרגות שב'סדר השתלשלות' הן כבר מצויירות באיזה ציור (חכמה, חסד וכו'), ולכן הן נותנות חשיבות לענין ששייך אליהן ומוכרחות לבחור בו. למשל, ספירת החכמה נמשכת לדברי חכמה ומוכרחת להימשך אליהן (ואילו הדרגות שלמעלה מהשתלשלות, כמו 'סובב כל עלמין', הן מוגדרות בזה שהכל אין ערוך לגביהן ואין שייך אצלן בכלל ענין הבחירה בדבר תחתון). ורק העצמות שהוא אינו מוגדר בשום דבר – לא בזה שיש לו איזה ציור ולא בזה שהכל באין ערוך לגביו – יכול לבחור בדבר בגלל עצמו ולא מצד שיש לדבר איזה חשיבות.

יג "עצמות, מקומה של הבחירה החפשית" ענין הבחירה שייך רק בדרגה כזו שאין אצלה חשיבות לשום דבר חוץ ממנה, ובמילא כל ההחלטות שלה נובעות רק מהרצון שלה ולא משום הכרח. אבל בדרגה כזו שנותנת חשיבות לדבר חוץ ממנה ונמשכת לדבר מסוים, אין זו 'בחירה' האם להימשך או לאו, אלא זה 'הכרח' להימשך, שהרי היא מחשיבה את הדבר ומוכרחה לרצות בו.

למשל, אדם שהוא שכלי, נמשך בטבעו לדבר שכל, והרי ברור שהמשיכה שלו לדברי שכל אינה מוגדרת כ'בחירה', שכן הוא מוכרח להימשך לזה בגלל החשיבות שיש בעיניו לדברי חכמה (ואדרבה, אדם שכלי שמבין בשכלו שיש מעלה בדבר מסוים, הוא מוכרח להימשך לכך עוד יותר

יתברך, והרי רצונו הוא בודאי בטוב (וכדכתיב, אשר "באור פני מלך" יש רק "חיים" ט), טוב בגשמיות (כידוע²² שלעצמות יש קשר, כביכול, לגשמיות ט).

והיינו, שתומשך מהעצמות כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בטוב הנראה והנגלה.

סיכום: כיון שההמשכה הנמשכת על-ידי תקיעת שופר היא מהעצמות, אין מקום לחשבונות והגבלות, ולבטח היא תהיה טובה גם בגשמיות.

(משיחת ראש השנה ושמחת בית השואבה תשכ"ג - לקוטי שיחות חלק ד, ראש השנה בתרגום ללשון הקודש)

שתקיעת שופר היא סיבה הפועלת ומעוררת את ענין "יבחר"²¹ י.

סיכום: וזהו שאומרים "יבחר לנו" לפני התקיעות, אף שבחירה אמיתית היא ללא כל סיבה, כי הביטול של "תמליכוני" מגיע לעצמות ששם ישראל חד עם הקב"ה, והוא בוחר בהם.

ו. בעצמות – אין הגבלות ח"ו.

וכיון שההמשכה הנמשכת בר"ה על-ידי תקיעת שופר היא מהעצמות ממש – הרי בהמשכה זו אין מקום לחשבונות, ואין בה הגבלות של סדר השתלשלות.

ואזי לבטח תהיה ההמשכה כרצונו

העצמות ממש בלי שום התעוררות כלל".
(22) ראה תורת שלום ע' 12 וע' 120.

21) ראה ד"ה יבחר לנו תש"ג סעיף יד: "דהמשכת הרצון משם אינו ענין הכרחי כלל מאחר שהוא מצד

ביאורים בתורת רבינו

טו "באור פני מלך חיים" וכגון שהמלך נכנס לבית המשפט שאז מתבטלים הן הקטיגור והן הסניגור, וגם הקטיגור טוען סניגוריא (ויאמר לו יזהנתן תשי"א סעיף ג).

טז "לעצמות יש קשר, כביכול, לגשמיות" "יש הנברא הנה לא זו בלבד שאינו מגלה בורא, אלא עוד זאת שהוא מעלים ומסתיר על זה, ואדרבה נרגש שמציאותו מעצמותו.. זהו מפני ששרשו מהעצמות שמציאותו מעצמותו" (באתי לגני תשי"א סעיף ד ובביאורינו שם).

יד "הוא בוחר בהם מצד עצמו בבחירתו החפשית. אבל אין זאת שתקיעת שופר היא סיבה הפועלת ומעוררת את ענין יבחר" כלומר תקיעת שופר רק מגלה את הבחירה ולא פועלת אותה.

בפרטיות, התוכן של בחירה הוא כנ"ל, שאינה באה מצד הזולת אלא מצד הבורח. והביטול העצמי מגלה שישאל אינם 'זולת' אלא מציאות אחת עם הקב"ה, ובמילא הבחירה לא באה מהזולת אלא ממנו.

סיכום כללי

סעיף ד: שלושה ענינים הנ"ל קיימים בתקיעת שופר, ומרומזים בנגלה: א. מצוה - מופיעה ברמב"ם בהלכות שופר. ב. תשובה - מופיעה כרמז בהלכות תשובה, המורה על דבר נעלה מן המצוה. ג. "תמליכוני עליכם .. בשופר" - לא נזכר ברמב"ם כלל, להיותו נעלה כל כך שאינו יכול להתלבש אפילו ברמז.

סעיף ה: וזהו שאומרים "יבחר לנו" לפני התקיעות, אף שבחירה אמיתית היא ללא כל סיבה, כי הביטול של "תמליכוני" מגיע לעצמות ששם ישראל חד עם הקב"ה, והוא בוחר בהם.

סעיף ו: כיון שההמשכה הנמשכת ע"י תקיעת שופר היא מהעצמות, אין מקום לחשבונות והגבלות, ולכן לבטח ההמשכה תהיה טובה גם בגשמיות, בבני חיי ומזוני.

סעיף א: מדברי חז"ל "עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים", עולה שכראש השנה וביום הכיפורים שני ענינים: א. ענינם העצמי. ב. ענין התשובה, כחלק מעשרת ימי תשובה.

סעיף ב: שלושה סוגי עבודה בראש השנה זה למעלה מזה: א. עבודת המצוות - רצון העליון. ב. עבודת התשובה - למעלה מהרצון אבל בשייכות לרצון. ג. קבלת המלכות ע"י הביטול מצד עצם הנשמה - בעצמות ממש.

סעיף ג: השם "ראש השנה" מורה שיש לו את התכונות של ראש, והן שלושת סוגי העבודה הנ"ל: א. למעלה מכל האברים - קבלת המלכות שמגיעה לעצמות. ב. כולל את החיות של האברים - עבודת התשובה שהיא כוללת את כל המצוות. ג. מנהיג את האברים - ההחלטה הטובה משפיעה על קיום מצוות כל השנה.

מילואים

חוטא ומתעורר בתשובה, התשובה היא התחליף והכלי לקשר זה של "בעל הרצון", כמבואר בהערה (בפנים) (ראה סד"ה תקעו תרצ"א).

לביאור ו: קבלת המלכות נוגעת לעצם מציאותו, שכן החילוק בין עבד לבן חורין הוא בעצם מציאותו. העבד הוא קנין כספו של האדון, כאחד מחפציו. לכן השעבוד של עבד לאדונו אינו רק בזמן שהאדון מצוה את העבד, אלא גם בעת שהעבד ישן על משכבו (וחיובו לבצע ציווי האדון הוא תוצאה מהיותו עבד). ועל כן העבודה דקבלת המלכות, שהופך להיות עבד, עמוקה יותר מתשובה שהיא רצון לקיים ציוויים.

לביאור ט: "כמו על דרך משל המכתב של מלך בשר ודם כשעדיין לא חתמו בחותם המלך אינו כלום, שעדיין יוכל להשתנות להפוך לכמה אופנים שונים אחרים כו', אבל כשכבר חתמו בחותם המלך הנה אז הוא קיום הדבר הנכתב במכתב ואין לשנות ממנו אפילו כמלא גימא כו', כמו-כן ענין חותמו של הקב"ה אמת, דהיינו כאשר עלה ברצונו כך וכך כמו שהיה לו תענוג ורצון במדת מלכות הרי עדיין יכול הדבר להשתנות לכמה אופנים שונים אחרים כו', אך כאשר נאמרו בתורה פסוקי מלכיות הרי זה בחי' חותמו של הקב"ה לקיום הדבר שלא ישונה כלל וד"ל. כי התורה הוא בחי' חותם, דאורייתא מחכמה נפקת והחכמה נקראת חותם לקיים כל דבר שפע הנשפע מאצ"ל לבי"ע, כי ידוע שע"י החכמה עיקר ההנהגה בעולמות כמו החכמה תחי' כו' וכמ"ש כולם בחכמה עשית וד"ל.

וזהו בחכמה יבנה בית, פי' בנין הבית הוא כאשר כבר הושיבו האבנים זה תחת זה בסדר נכון ושוב אין לשנות סידורו כלל וכלל, ואין זה אלא כפי הסדר שכבר הוכן ונסדר אצלו במחשבת שכלו שאין לשנות ממנו, אבל קודם שנגמר הסדר אצלו במחשבת חכמת האומן הבונה, עדיין יוכל לשנות סדר הבנין לכמה אופנים שונים כו'. והנמשל מובן כידוע שעל התורה שהיא בחינת חותם נאמר בראשית ברא ותרגומו בחוכמתא כו' אסתכל באורייתא וברא כו'" (מאמרי אדה"ז תקס"ד ע' ר"ז).

לביאור א: להבין זאת יש להקדים ולבאר מהו הדבר שמניע אדם שפרק מעליו עול מלכות שמים ועול מצוות לשוב בתשובה. לו היה מדובר ביהודי ירא שמים ושומר תורה ומצוות, אלא שקרה שנכשל ולא הצליח להתגבר על יצרו, מובן מדוע הוא מתחרט והדבר מעיק לו, שכן רצונו הוא לקיים את רצון ה', וגם בזמן העבירה הוא לא רצה באמת לעשותה, אלא שלא היה לו די כוח ואומץ להתגבר על תאוותו, ולכן אחר-כך הוא מתחרט. אבל כאשר מדובר ביהודי שפרק מעליו את עולו של הקב"ה ונהיה חפשי לעצמו, מה מביאו להצטער על כך ולהתחרט.

למעשה ניתן לשאול שאלה זו גם על יהודי השומר תורה ומצוות, שכן כמעט לכל אחד יש דברים שבנוגע אליהם הוא כביכול פורק מעליו עול ונעשו אצלו כדבר קבוע, כעוון ביטול תורה לשון הרע וכיו"ב, ולגבי עבירות אלו אין הוא בבחינת שוגג אלא מזיד. אם כן בנוגע לעניינים אלו מדוע שתהיה אצלו התעוררות תשובה?

הענין יובן עפ"י דברי הרמב"ם (הלכות גירושין סוף פ"ב) שכל יהודי "רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו", ולכן כאשר יהודי אינו רוצה לתת גט לאשתו, אף שהוא חייב בזה על פי דיני התורה, כופים אותו עד שיאמר רוצה אני. לכאורה כיצד מועילה הכפייה שהגט ייחשב שהוא ניתן מרצונו, הלוא אנו רואים שהוא מוסיף להתנגד וכל אמירתו רוצה אני היא מפני הכפייה בלבד? מסביר הרמב"ם שכיון שבעצם כל יהודי רוצה לעשות את כל המצוות ולהתרחק מן העבירות, ויהודי זה שאינו רוצה לתת גט כדין יצרו הוא שתקפו, וכיוון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גירש לרצונו. ומשום כך, גם לאחר שפרק עול הרי זה מעיק לו וכו' (ראה המועדים בחסידות ע' 42).

ורצון תמידי זה של היהודי לקיים את כל המצוות המביאו לשוב לתשובה, בא מדרגת "בעל הרצון" הרוצה תמיד שישאל יהיו שלמים בקשר הגלוי עמו (אלא שבדרך כלל קשר זה בא לידי גילוי על-ידי קיום המצוות בפועל, אך כאשר יהודי

תוכן כללי

ביאור מחלוקת רבנן ורבי בענין תשובה כתנאי לכפרה • שלוש דרגות בהתקשרות עם הקב"ה והמעולה שבהן – יום הכיפורים • הטעם שיום הכיפורים מכפר על החטאים • המשותף בין ראש השנה ליום הכיפורים • ביטוי מהותו של היום בעבודת הכהן-גדול ובחמש תפילות

של יום", צריכה להיות עבודת התשובה, ואזי באה גם הכפרה ד"עיצומו של יום", אשר נעלית וגדולה היא הרבה מהכפרה הבאה על-ידי תשובה בלבד. אבל הכל מודים ש"עיצומו של יום מכפר".

ובזה יובן גם¹ הא דאיתא בגמרא על הפסוק "דרשו הוי' בהמצאו" - "אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים". דהנה, מדברי הגמרא הללו מובן, שאע"פ שגם ימי ראש השנה ויום הכיפורים נכנסים במנין עשרת ימי תשובה - "אלו עשרה ימים" - מכל מקום אין עיקר ענינם בזה שהם ימי תשובה * ("שבין ר"ה ליוה"כ"), והיינו, דהיותם נכללים בעשרת ימי תשובה הרי זו מדריגה תחתונה יותר בראש השנה ויום הכיפורים, ואילו ענינם המיוחד הוא נעלה מזה: עיקר ענינו של ראש השנה הוא "תמליכוני עליכם", ואילו עיקר ענינו של יום הכיפורים הוא "עיצומו של יום מכפר", כפרת היום, הניתנת מלמעלה לכל אדם

א. בגמרא² מצינו מחלוקת בענין כפרת העוונות דיום הכפורים: לדעת רבנן "יום הכפורים אין מכפר אלא על השבים", ואילו לדברי רבי "בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה יום הכיפורים מכפר", לפי ש"עיצומו של יום מכפר". והלכה כרבנן³.

והנה, אין פירוש פלוגתא זו, שדעת רבנן היא ש"עיצומו של יום" אינו מכפר, והתשובה לבדה היא המכפרת, אלא אף חכמים מודים ש"עיצומו של יום מכפר"⁴, והיינו, שאין ביכולת האדם על-ידי התשובה שעושה להגיע לבדו לכפרה זו הבאה ע"י "עיצומו של יום". ולא נחלקו אלא באיזו דרך יבוא האדם לידי כפרה זו ד"עיצומו של יום":

דעת רבי היא, שתיכף כשנכנס ובא יום הכיפורים, מיד מאיר ענין "עיצומו של יום", אפילו ביהודי שאינו עושה תשובה, ואזי "עיצומו של יום" מצד עצמו מכפר על עוונותיו; ודעת רבנן היא⁴, שכדי להגיע לכפרה של "עיצומו

1 הכיפורים מכפר" – אף שפסק כרבנן.

1 שבועות יג, א וש"ג.

4 וצ"ע בדרך מצותיך מצות עגלה ערופה.

2 רמב"ם הל' תשובה פ"א, ה"ג. הל' שגגות פ"ג, ה"י. הובא בשו"ע אדה"ז סתר"ז, ס"ז.

5 ראה בארוכה לקו"ש ח"ד ע' 1144 ובהנסמן שם.

3 וכמ"ש הרמב"ם שם ה"ג וד' "ועצמו של יום

6 אגרת התשובה פ"א.

ביאורים במאמרי רבינו

ימי תשובה, באה לאחרי העבודה של ראש השנה מצד עצמו ("תמליכוני עליכם"), וכן העבודה של יום הכיפורים מצד עצמו ("עיצומו של יום מכפר"), היא הסיוע וההותם של כל עשרת ימי תשובה. וא"כ עבודת התשובה של עשרת ימי

א "מכל מקום אין עיקר ענינם בזה שהם ימי תשובה" ולכן נאמר הלשון "עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים", כי עבודת התשובה של ראש השנה שמחמתה הוא נכלל בחשבון עשרת

ועל-ידי זה נרחץ ונמחה ממנו הרע (וכיון שהעוונות שעשה בעבר הם שגרמו לו להתעורר בצמאון גדול יותר להקב"ה, לפיכך נחשבים אף הם לזכיות^ה). אבל, כיצד נמחה ומתנקה הרע מהאדם על-ידי "עיצומו של יום", מבלי שיעשה תשובה?

זה ש"עיצומו של יום" נחשב לו ככפרה לענין שלא יענישוהו - ניחא, כיון שיום הכיפורים מבטל את ענין העונש על עבירות; אבל, הכיצד ובמה מסתלקים על-ידי זה הפגמים מנפש האדם (וכאמור, גם לרבנן שהתשובה היא תנאי כאן, הרי הכפרה דיום הכיפורים גדולה מפעולת התשובה של האדם; ובפרט קשה לדעת רבי, דסבירא ליה שיום הכיפורים מכפר גם ללא תשובה)?

(דרך מצותיך לח, ב).

9 תניא פ"ז.

מישראל ואינה נמדדת לפי ערך עבודת התשובה שלו.

סיכום: הן לדעת רבי והן לדעת רבנן עיצומו של יום הכיפורים הוא שמכפר, אלא שלדעת רבנן התנאי לכך הוא התשובה.

ב. כפרה אין פירושה רק שהאדם אינו נענש על חטאו, כי אם גם נקיון^ו הנפש מן הכתם והפגם^ז שנגרמו על-ידי החטא. ויתירה מזו: תכלית הכפרה היא^ח - כאשר לא זו בלבד שלא נשאר כל רושם מהעבירות, אלא אף הזדונות עצמם נהפכים ונחשבים כזכיות^ט.

וצריך להבין: בשעה שאדם מישראל עושה תשובה ומתחרט על החטא שעשה, עוקר הוא בכך את התענוג שהיה לו בעשיית העבירה^י

7 יומא פו, ב.

8 נפש הקליפה. וע"י הוידוי דברים - גוף הקליפה

ביאורים בתורת רבינו

כזכיות
כלומר, תכלית הכפרה היא שלא זו בלבד שהאדם יתכפר ויתנקה מעוונות, אלא עוד זאת שגם הזדונות עצמם (דהיינו החיות האלוקיות שהתווספה בקליפות עי"ז) יעלו מהקליפה לקדושה (ראה תניא פרק ז).

ד "אף הזדונות עצמם נהפכים.."
מהמשך הדברים משמע שהכפרה של יום הכיפורים פועלת ג"כ שזדונות נעשים כזכויות. וכן מפורש לקמן בדברי רבינו הערה 12.

ה "לפיכך נחשבים אף הם לזכיות"
כלומר, גם הענין של זדונות נעשו לו כזכיות, אינו בא כשכר מלמעלה, אלא זהו פועל יוצא של התשובה שעשה, שכן יתרון עבודתו בא כתוצאה מריחוקו מה'.

תשובה (כולל התשובה של ראש השנה ויום הכיפורים) נמצאת "בין" העבודה העצמית של ראש השנה לעבודה העצמית של יום הכיפורים (ראה לקוטי שיחות ח"ד ראש השנה ס"א ובהערה 4).

ב "כי אם גם נקיון הנפש מן הכתם והפגם"
"כפרה היא לשון קינוח, שמקנח לכלוך החטא" (אגרת התשובה פ"א).

וראה רש"י (בראשית לב כא) "נראה בעיני שכל כפרה שאצל עוון וחטא ואצל פנים כולן לשון קנוח והעברה הן, ולשון ארמי הוא. והרבה בגמרא: "וכפר ידיה" "בעי לכפורי ידיה בהווא גברא". וגם בלשון המקרא נקראים המזורקים של קדש "כפורי זהב", על שם שהכהן מקנח ידיו בהן בשפת המזרק."

ג "תכלית הכפרה היא .. נהפכים ונחשבים

וקשר פנימי זה מתבטא בכך, שגם לאחרי שעבר על ציווי הקב"ה והסיר מעליו עולו - הדבר מעיק ומיצר לו ומצער, עד שעושה תשובה על כך י. ודווקא בהיות התשובה באה מכח התקשרות זו שהיא עמוקה יותר בנפש מן ההתקשרות שעל-ידי קיום המצוות, יש בכחה של התשובה לשבור ולהסיר את הפגמים שנוצרו בנפש על-ידי עוונות אשר החלישו את ההתקשרות הגלויה^ז של האדם^י. אלא שמכל

והביאור בזה הוא - דבהתקשרות איש ישראל להקב"ה ישנן כמה דרגות:

(א) הקשר עם הקב"ה על-ידי זה שיהודי מקיים את מצוותיו ונושא עול מלכות שמים עליו, בקבלו על עצמו לקיים את כל אשר מצוה עליו הקב"ה.

(ב) הקשר הפנימי יותר של איש ישראל עם הקב"ה, אשר נעלה ועמוק הוא יותר מהקשר שעל-ידי קיום המצוות וקבלת עול מלכות שמים.

דרך מצותיך מצות וידוי ותשובה. ובכ"מ.

10 וגם למעלה - התשובה מגעת בבחינה שלמעלה מרצון דמצוות י, כמבואר בלקוטי תורה אחרי כו, ג.

ביאורים בתורת רבינו

ו "הקשר הפנימי"

כאשר יהודי אינו רוצה לתת גט לאשתו, אף שהוא חייב בזה על פי דיני התורה, כופים אותו עד שיאמר רוצה אני. לכאורה כיצד מועילה הכפייה שהגט ייחשב שהוא ניתן מרצונו, הלא אנו רואים שהוא מוסיף להתנגד וכל אמירתו רוצה אני היא מפני הכפייה בלבד? מסביר הרמב"ם שכיון שבעצם כל יהודי רוצה לעשות את כל המצוות ולהתרחק מן העבירות, ויהודי זה שאינו רוצה לתת גט כדן יצרו הוא שתקפו, וכיוון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גירש לרצונו. ומשום כך, גם לאחר שפרק עול הרי זה מעיק לו וכו' (ראה המועדים בחסידות ע' 42). וראה במילואים.

ז "בכחה של התשובה לשבור ולהסיר את הפגמים .. אשר החלישו את ההתקשרות הגלויה"

הפגמים הם למשל ההרגל לרצות לעשות דברים אסורים, וכנגדם מגיעה התעוררות התשובה הבאה מהרצון הפנימי לקיים תורה ומצוות שהוא עמוק וחזק יותר ומבטלן. כמו כן הפגמים יכולים להיות בשכלו, שכיון שהוא נותן חשיבות לענייני העולם (שלכן רוצה ומתענג בעבירות), לפיכך הסברים בגדולת ה' לא נקלטים במוחו. שכן כידוע שכל האדם מוטה מראש לפי הרצונות

להבין זאת יש להקדים ולבאר מהו הדבר שמניע אדם שפרק מעליו עול מלכות שמים ועול מצוות לשוב בתשובה. לו היה מדובר ביהודי ירא שמים ושומר תורה ומצוות, אלא שקרה שנכשל ולא הצליח להתגבר על יצרו, מובן מדוע הוא מתחרט והדבר מעיק לו, שכן רצונו הוא לקיים את רצון ה', וגם בזמן העבירה הוא לא רצה באמת לעשותה, אלא שלא היה לו די כוח ואומץ להתגבר על תאוותו, ולכן אחר-כך הוא מתחרט. אבל כאשר מדובר ביהודי שפרק מעליו את עולו של הקב"ה ונהיה חפשי לעצמו, מה מביאו להצטער על כך ולהתחרט.

למעשה ניתן לשאול שאלה זו גם על יהודי השומר תורה ומצוות, שכן לרוב בני האדם יש דברים שבנוגע אליהם האדם כניכול פורק מעליו עול ונעשו אצלו כדבר קבוע, כעון ביטול תורה לשון הרע וכיו"ב, ולגבי עבירות אלו אין הוא בבחינת שוגג אלא מזיד. אם כן בנוגע לעניינים אלו מדוע שתהיה אצלו התעוררות תשובה?

הענין יובן עפ"י דברי הרמב"ם (הלכות גירושין סוף פ"ב) שכל יהודי "רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו", ולכן

זו אינה יכולה להתהוות על-ידי פעולות ועבודות – לפי שכל פעולות האדם, נעלות ככל שתהיינה, יש בהן מכל מקום מדידה כל שהיא – אלא היא קיימת בכל אחד מישראל בטבע, מצד עצם נשמתו, שהיא "חלק אלקה ממעל ממש", וגם עתה (בהיותה בגוף) הרי היא "חבוקה ודבוקה בך". יחידה ליחדך" יא.

מקום, גם התקשרות פנימית זו היא מוגבלת בזה שביכלתה להיות נמדדת בתנועה דתשובה ט.

ג) ההתקשרות העצמית דעצם הנשמה עם עצמותו יתברך. קשר זה אין בו כל מדידות והגבלות, והוא נעלה מכדי להתבטא בכל תנועה שהיא, ואפילו בתנועה דתשובה. והתקשרות

ביאורים בתורת רבינו

והתענוגים שלו. אך כשמתגלה הרצון הנ"ל, הרי הוא משפיע על השכל שיוכל לקבל הסברים בגדולת ה' (בדוגמת "השוחד יעוור עיני חכמים" הקיים בלעומת זה) (ראה גם בהמשך תרס"ז ע' כז).

ח בהערת רבינו 10 "וגם למעלה התשובה מנעת בבחינה שלמעלה מרצון דמצוות" בחינה זו נקראת בדא"ח בשם 'בעל הרצון'. וממנה באה הכפרה על העוונות, מכיון שבעל הרצון אינו מוכרח ברצון, ובירו לרצות ולחפוץ בעם ישראל למרות חטאיהם.

דוגמה לכך – ש'עצם המהות' של יהודי הוא אלוקות – אפשר לתת מהקשר שבין בן לאביו: קשר זה איננו מותנה בכך שהבן יקיים את רצון האב, ואפילו לא באהבתו מעומק ליבו את אביו. הקשר ביניהם הוא הרבה יותר עמוק – האב והבן אינם שני דברים נפרדים שנתקשרו זה בזה, אלא הם מהות אחת. הבן הוא האב עצמו כפי שנמשך ובא בגוף אחר.

ח אלא שיש להבין נקודה זו, וכי בעל הרצון אינו רוצה במצוות?! ומצד שני, אם אינו מוכרח ברצון דמצוות, למה נדרשת תשובה על העוונות? לביאור הענין ראה במילואים.

ועל-דרך-זה הוא בעצם הנשמה, שהתקשרותה באלוקות אינה מושתתת על סיבה כלשהי, אלא היא ואלוקות – חד הם.

ט "נמדדת בתנועה דתשובה" כלומר, למרות שמדובר ברצון עצמי הקיים באופן תמידי, בכל זאת האדם ואלוקות הם שני דברים, אלא שמתקשרים ביניהם על-ידי רצון או רגש התעוררות של תשובה. אם כן הקשר הוא מדוד וניתן לתיאור, וישנם גם הבדלים בין איש לרעהו (אצל האחד התעוררות התשובה חזקה יותר ואצל השני חזקה פחות). משא"כ בבחינה הג' שם הם דבר אחד, ולכן הקשר לא ניתן לתיאור (וראה ביאור הבא).

[ובמקו"א מוסיף (לקו"ש חי"ט עמ' 351), שעצם העובדה שהתעוררות היא בנוגע לקיום תורה ומצוות מורה שהם ב' דברים. שכן האם הקשר של בן לאביו הוא בכך שממלא את ציוויו והולך בדרך הישר?! הקשר הוא בכך שהם מהות אחת]

י "נעלה מכדי להתבטא בכל תנועה שהיא" את עצם הנפש האלוקית לא ניתן להגדיר ולהסביר, כשם שאת עצם מהות האדם לא ניתן

יא "יחידה ליחדך" זו הסיבה שעצם הנשמה נקראת בשם "יחידה", מלשון "יחוד", ללא כל תואר או ציור מסוים. כיון שהתקשרותה באלוקות אינה מושתתת על טעם, סיבה או 'ציור' כלשהם, אלא היא ואלוקות – הם חד.

זו תתגלה, אבל הכל מודים שהכפרה דיום הכיפורים אינה נעשית על-ידי תשובה, אלא "עיצומו של יום מכפר" מצד עצמו).

באותן המדרגות שבהן נגעו ופגמו החטאים¹¹, בהן צריך לחדש ענין של כפרה, וזה נעשה על-ידי תשובה, היוצרת אצל האדם, ועל-ידי זה גם למעלה, התקשרות עמוקה בינו להקב"ה, והיא שוברת ומסירה את כל המונע ומעכב להתקשרות זו י. מה- שאין-כן הכפרה דיום הכיפורים נעשית על-ידי זה שמאירה דרגא כזו שבה אין פגם מלכתחילה, כנ"ל¹².

וכיון שהתקשרות זו נעלית היא מכל מדידות וציורים, הרי, כשם שאין היא נוצרת על-ידי עבודה, כך גם אי אפשר להחלישה או לפגום בה על-ידי העדר העבודה או על-ידי עוונות, כי אין כל הפגמים והחטאים "מגיעים" כלל במדריגת התקשרות זו י. וזהו ש"עיצומו של יום מכפר", דביום הכיפורים מתגלה בכל אחד מישראל ההתקשרות העצמית דעצם נשמתו עם הקב"ה, וכאשר מדריגה זו מתגלית, סרים ומתבטלים בדרך ממילא כל הפגמים י (ולא נחלקו רבי ורבנן אלא האם התשובה היא תנאי לכך שמדריגה

החילוק שבין מענה התורה יביא אשם ויתכפר לו למענה הקב"ה יעשה תשובה כו' (ראה גם מכתב ח' תשרי תשי"ב, נדפס בלקו"ש ח"ד ע' 1359) – דאף שגם מענה התורה יביא אשם – הוא ענין התשובה, דאז דוקא מכפר הקרבן, מ"מ ע"י התשובה דבחינה

11 ראה לקוטי שיחות ח"ד ע' 1097 הערה 31 דמזה שע"י תשובה על עבירות מגיע למעלה ממקום צדיקים גמורים משמע שגם הפגם מגיע למעלה ממקום צדיקים גמורים.

12 וב' בחינות אלו תשובה ויו"כ הם בדוגמת

ביאורים בתורת רבינו

היא בנוגע לכוחות הגלויים, שבחיצוניות היה בהם פירוד. אך מכיון שאלוקות היא מהותו, הרי היא המהות גם של כוחותיו הגלויים, וא"כ מתגלה שבפנימיות, גם בכוחותיו הגלויים מעולם לא היה מנותק (ראה ד"ה שובה ישראל תשל"ז הב' סוף סעיף ד).

יד "והיא שוברת ומסירה את כל המונע ומעכב להתקשרות זו"

כלומר, היא מתקנת את החיצוניות של כוחות הגלויים (כנ"ל ביאור ז). ולכן תיקון זה יכול להעשות דווקא מצד בחינת התשובה שיש לה קירוב ודמיון לצירור של הכוחות הגלויים. אך מצד עצם הנשמה שהוא מרום מצירור, אי אפשר לפעול עליהם. כי כשם שסברא חזקה לא יכולה לתקוע מסמר, כך ויותר מכך הפשטה לא יכולה לפעול על צירור (הדברים נכונים בכלל בנוגע לצירור, עאכ"כ בנוגע לצירור של פירוד מאלוקות שלגבי עצם הנשמה הוא לא קיים כלל). וראה במילואים.

יב "אי אפשר להחלישה או לפגום בה" מצד עצם הנשמה הרי "גם בשעת החטא הייתה באמנה איתו ית", ולא נעשה שום פירוד והתרחקות מאלוקות, כי כל דבר שהאדם יעשה אינו בערך לקשר העצמי שלו עם אלוקות. וכמו שכלל שהאדם יחטא כלפי עצמו לא יתנתק בכך מעצמו. [בדומה לקשר בין אב לבנו, שגם אם הבן יבין, ירגיש ויעשה, הפוך מרצונו של האב – אין זה פוגע בעצם היותו בנו]. מה-שאין-כן דרגה הב' דלעיל שעניינה הוא רצון לאלוקות, הרי הפצו ורצונו הגלוי של החוטא הוא בניגוד לרצונו הפנימי (ראה בהרחבה יותר ספר הערכים ח"א ע' שסא, שפ ובהנסמן שם, ד"ה בסוכות תשבו תשכ"ג ס"ה).

יג "וכאשר מדריגה זו מתגלית, סרים ומתבטלים בדרך ממילא כל הפגמים" הדגש הוא שהיא אכן מתגלית. כי מצד עצם הנשמה אף פעם לא היה פירוד, והתועלת בגילוי

התשובה שבהם, והוא ההתקשרות דעצם הנשמה עם הקב"ה. בראש השנה בא הדבר לידי גילוי בענין "תמליכוני" ו"יבחר לנו" ¹⁰, וביום הכיפורים - בענין "עיצומו של יום מכפר" ¹³.

וכשם שראש השנה, הנה מלבד הענין העצמי שבו - "תמליכוני", ההתקשרות דעצם הנשמה - יש בו גם ענין התשובה (דמטעם זה נכנס ראש השנה במנין עשרת ימי תשובה) וענין המצוה " (שופר), כך גם ביום הכיפורים ישנם כל שלשת ענינים

סיכום: ג' מדרגות בהתקשרותם של בני ישראל עם הקב"ה זו למעלה מזו: א. קיום המצוות וקבלת עול. ב. תשובה וחרטה על החטאים. ג. התקשרות עצם הנשמה עם העצמות. דרגה זו מתגלה ביום הכיפורים, וכיון ששם אין החטאים פוגמים מלכתחילה, לכן יום הכיפורים מכפר.

ג. על-פי האמור נמצא, שתחילת עשרת ימי תשובה, ראש השנה, וסיום וחזרת עשרת ימי תשובה, יום הכיפורים, משתווים בכך שלכל אחד מהם ישנו ענינו העצמי, הנעלה מבחינת

השייך להשתלשלות) ולכן יש בה מדידה כו', משא"כ התשובה דמענה הקב"ה שלמעלה מהתורה, היא מבחינת תענוג עצמי שלמעלה מהרצון לגמרי, דוגמת הכפרה דיו"כ, ולכן אין בה שום מדידות, ומכפרת גם על הזדונות, ועד הזדונות נעשים כזכיות ¹⁰.

¹³ וכנסת הברכה בתפילת יו"כ "מלך מוחל וסולח", שהמחילה והסליחה דיו"כ באה מהבחינה ד"מלך" - "תמליכוני" - שבר"ה.

זו נעשים הזדונות רק כשגגות (ואז מהני הקרבן שע"י הקרבן מתכפר שוגג זה (ראה ד"ה וכל אדם להצמח צדק ספ"ד - אור התורה יוה"פ ע' א'תקנו ואילך)), אבל אינו מתכפר לגמרי, (כי התשובה שע"י התורה שייכת לבחינת הרצון דתורה אלא שהיא "בעומק הרצון"; "בבעל הרצון" (ראה לקוטי שיחות ח"ד ע' 1145), דלהיות שהתורה היא בקו האמצעי מתגלה על ידה בחינה שלמעלה מהשתלשלות, אבל מ"מ

ביאורים בתורת רבינו

זו בהערת רבינו 12 - "בדוגמת החילוק שבין מענה התורה כו"

אמרו רז"ל (ירושלמי מכות פ"ב ה"ו. יל"ש יחזקאל רמז שנת. יל"ש תהלים רמז תשב), "שאלו לחכמה הנפש החוטאת במה תתכפר, ואמרה: הנפש החוטאת היא תמות, שאלו לנבואה ואמרה: חטאים תרדף רעה (היינו ייסורים), שאלו לתורה ואמרה: יביא אשם ויתכפר לו, שאלו להקב"ה ואמר: יעשה תשובה ויתכפר לו. הדא הוא דכתיב (זהו שכתוב) טוב וישר הוי' על כן יורה חטאים בדרך". כלומר, גם התשובה שמצד התורה (הבאה עם קרבן אשם) היא חידוש, שמתכפר ללא מיתה ויסורים.

כללות ענין הכפרה היא מצד האור האלוקי שלמעלה מעולמות, שכן מצד האור המלוכש בעולם אין כפרה על החטא, כי הוא היפך כוונת הבריאה.

בתורה מאיר אור אלוקי שלמעלה

מהתלבשות בעולם הנקרא בשם 'קו האמצעי' (מידת התפארת). אמנם סוף-סוף אור זה הוא למעלה מהשתלשלות השייך להשתלשלות (קו האמצעי - תפארת), משא"כ "מענה הקב"ה" הוא למעלה מהשתלשלות כמו שהוא בעצמותו. להרחבת הדברים ראה במילואים.

זו "תמליכוני"

כלומר, כאשר ישנו מלך, אזי העם חייב לקיים גזרותיו, אך בזמן הכתרת המלך (כפי שמתרחש מידי שנה בעת הכתרת הקב"ה בראש השנה), הרצון והבקשה שהמלך ימלוך מבטאים את הקשר של העם למלך עצמו, שאין הם יכולים בלעדיו, ובנמשל - שאלוקות היא כל מהותם (לקו"ש ח"ט עמ' 351).

יו "ענין המצוה"

ענין הציוויים (מצוות) שייך לבחינת הרצון של הקב"ה, והוא דוקא לאחרי שהוא יתברך

ד. וענין נוסף שבו משתווים יוה"כ ור"ה:

כשם שבראש השנה באות לידי ביטוי באמצעות המצוה דראש השנה, "מצות היום בשופר", גם בחינת התשובה ובחינת "תמליכוני"^{14*}, אע"פ שהן נעלות הרבה מהמצוה - כן הוא גם בנוגע ליום הכיפורים: גילוי עצם הנשמה שעל-ידי "עיצומו של יום" מתבטא במצות יום הכיפורים - עינוי¹⁶, שבייתה ממלאכה ו"מקרא קודש".

ומטעם זה, הנה למרות כל האמור לעיל נאמר בגמרא¹ בדעת רבי - הסובר

אל¹⁴: עצם הנשמה - "עיצומו של יום מכפר", התשובה דיום הכיפורים (דמטעם זה יום הכיפורים הוא מעשרת ימי תשובה), והמצוה דיום הכיפורים - מצות התענית וכו', וכן מצות התשובה והוידוי¹⁵ ית.

סיכום: הן בראש השנה והן ביום הכיפורים יש ג' ענינים: א. ענינם העצמי - בראש השנה הכתרת המלך, וביום הכיפורים "עיצומו של יום מכפר". ב. התשובה - להיותם חלק מעשרת ימי תשובה. ג. מצות היום - בראש השנה שופר, וביום הכיפורים תענית ותשובה.

ולא בהל' שופר.

14 * ראה מכתב הכללי לראש-השנה תשכ"ד (נדפס בלקו"ש ח"ד ע' 1354) יט.
16 ראה ד"ה והוא כחתן תרנ"ז פ"ז שהעיניו דיו"כ מגיע למעלה מבחינת התשובה כ.

14 וראה לקו"ש ח"ט ע' 350 ואילך גם לענין סוכות.

15 ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ב, ה"ז: חייבים הכל לעשות תשובה ולהתודות ביוה"כ. - וענין זה, כתב הרמב"ם בהל' תשובה ולא בהל' שבייתת עשור (אף שהוא מדיני יו"כ) כי הוא למעלה מענין המצוות - דוגמת התשובה (שנרמז בשופר), שכתבה בהל' תשובה

ביאורים בתורת רבינו

בכוחות כפי שהם בצורתם הטבעית, למשל השכל דרך התבוננות שכלית, וכן המידות דרך עבודה פנימית של זיכון המידות.

יט בהערת רבינו 14*
ראה במילואים.

כ בהערת רבינו 16 - "העיניו דיום כיפור מגיע למעלה מבחינת התשובה"

במ"מ שמציין מבואר שהעילוי דהעיניו ביום הכיפורים הוא שהוא בגוף, כידוע שמסירת הגוף הוא למעלה ממסירת הנפש. כמו הביטול דאליהו, שביטול גופו הי' מצד עצמו (מצד הגוף, ולא מצד הנשמה שהאירה בגוף), ועד שגופו נעשה כמו גוף של מלאך, ועלה בגופו השמימה. העילוי בעניין ביטול הגוף דוקא ראה בארוכה בד"ה החודש שבהמשך תרס"ו.

נעשה מלך, כמאמר "קבלו מלכותי תחלה ואחר-כך אגזור עליכם גזירות", ובכדי שיהיה תמליכוני עליכם (שישראל עושים אותו יתברך למלך) הוא על-ידי שמגיעים בעצמות אור אין-סוף כמו שהוא לפני (למעלה) שנעשה מלך (ד"ה יבחר לנו תשכ"ג ס"ג). וראה בביאור הבא ההבדלים ביניהם בנפש האדם.

יח "מצות התשובה והוידוי"

"ענין התשובה הוא שהאדם יוצא מההגבלות שלו, לכן ההמשכה שעל-ידי התשובה היא בהכחות כמו שהם בתנועה דהעלאה. ובכדי שהכפרה דעיצומו של יום תומשך גם בכחות הגלויים כמו שהם בהציור שלהם, הוא על-ידי מצות התשובה" (ד"ה וכל אדם תשכ"ג סעיף ד). כלומר תשובה משנה את הכוחות כך שהכוחות אינם אובייקטיביים אלא מושפעים מההתעוררות החזקה והרצון של התשובה. ואילו מצות התשובה היא לפעול שינוי

בעבודת כהן גדול ביוה"כ:

מעיקרי עבודת כהן גדול ביום זה היתה – הכניסה לקודש הקדשים. והנה, על כניסה זו נאמר בכתוב¹⁸ "וכל אדם לא יהיה באוהל מועד", ואיתא על זה בירושלמי¹⁹ "אפילו אותן שכתב בהן ודמות פניהם פני אדם", פירוש, שאף חיות הקודש, המלאכים היותר נעלים, דעליהם קאי הכתוב "ופניהם פני אדם"²⁰ כ, לא היו יכולים להמצא בקודש הקדשים באותה שעה. והיינו משום שעבודת יום הכיפורים גילתה את התאחדות ישראל – שהרי הכהן גדול היה שלוחם של כלל ישראל – עם הקב"ה, "ישראל ומלכא בלחודוהי", רק הקב"ה עם ישראל בלבד.

יתירה מזו: כניסת כהן גדול לקודש הקדשים נהגה גם בבית שני, ואז

ש"עיצומו של יום מכפר" אפילו ללא תשובה – שאף הוא מודה שעל העבירות דיום הכיפורים גופא אין הוא מכפר, ואם לא התענה ביום הכיפורים וכו' אין "עיצומו של יום" מכפר על זה, דכיון ש"עיצומו של יום"¹⁶ הוא אשר מחמתו נחשב העדר התענית לעוון, הרי אין שייך שהוא גופא יכפר על כך¹⁷.

סיכום: הן בראש השנה והן ביום הכיפורים, ענינם העצמי והתשובה שבהם באים לידי ביטוי במצות היום (שופר ותענית כו'). ומסיבה זו גם לדעת רבי אין עיצומו של יום מכפר על ביטול מצות היום, שכן עיצומו של יום הוא הגורם שייחשב לעבירה, ולפיכך אין בידו לכפר על כך.

ה. ענין הנ"ל של ההתקשרות העצמית בין ישראל להקב"ה מצינו גם

19 יומא פ"א, ה"ה. וראה זהר ח"ג טו, ב (וח"א רח, ב). ובד"ה וכל אדם הנ"ל בסופו.

20 רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ב ה"ז. וראה זהר ח"ב מג, א. וראה תניא רפ"ט (ומציינן שם לרעיא מהימנא - (כנראה זהר ח"ג רכה, א) - ולעץ חיים (כנראה ש"נ פ"ז)).

17 בדוגמת אין קטיגור נעשה סניגור. ראה צפנת פענח לרמב"ם הל' יבום פ"ד ה"כ. ולכאורה צ"ע מהא דאחטא ואשוב אין מספיקין דייקא, אבל אם דחק כו' מקבלין תשובתו (אגרת התשובה פ"א). וי"ל דתשובה דחקה היא נעלית יותר בא. ואכ"מ.

18 ויקרא טז, יז.

ביאורים בתורת רבינו

מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח", והקב"ה מצפה שכל יהודי יעשה תשובה, הרי מובן בפשטות, שאפילו כאשר "זאתה הסבות את לבם אחורנית", שהתורה מבארת על כך – "מנעת מהם תשובה", זהו רק בחיצוניות, היות שלא שייך הרי שמלמעלה יעשו ענין של היפך הכוונה. אלא אדרבה: "הסבות את לבם אחורנית" גופא, הוא בכדי לעורר תשובה עמוקה, התשובה של "דחק".

כב "חיות הקודש .. ופניהם פני אדם" כלומר, יש מלאכים שעבודתם היא בדחילו ורחימו טבעיים, בדומה לבעלי-חיים המתנהגים

כא בהערת רבינו 17 – "ולכאורה צריך עיון .. וי"ל דתשובה דחקה היא נעלית יותר" כלומר, אם הכפרה של עיצומו של יום לא מועילה לכפר על מי שלא התענה, מטעם ש"אין קטיגור נעשה סניגור", אם-כן צריך להבין איך מועילה התשובה למי שאמר "אחטא ואשוב [בתשובה]", הרי כיון שהתשובה היא שגרמה לו לחטוא, איך יתכן שהיא תועיל לו אם דחק ועשה תשובה. ועל כך מבאר שהתשובה של "דחק" היא למעלה מהכפרה של יום הכיפורים ולכן בכוחה להועיל.

וראה לקו"ש ח"ו (עמ' 66): היות ש"וחשב

יום הכיפורים הוא היום היחיד בשנה שיש בו חיוב חמש תפילות. חמש תפילות אלו הן כנגד חמש מדרגות הנשמה – נפש רוח נשמה חיה יחידה²³, ובתפילה החמישית שאין מתפללים אלא ביום הכיפורים, תפילת נעילה, מתגלית בחינת יחידה שבנשמה, כפי שהיא מאוחדת עם הקב"ה, ואין בדרגא זו מקום לשום ענין מלבד הקב"ה וישראל. וזהו פירוש "נעילה" – באותה שעה ננעלים כל השערים, ואין מניחים לאף אחד להיכנס לשם; שם נמצאים ישראל לבדם עם עצמותו יתברך.

ואף-על-פי שבעיקר מתגלית בחינה זו בתפילת נעילה²⁴, הנה בכללות²⁵ ישנה בחינה זו בכל יום הכיפורים, וכהוראת הלשון: "יום שנתחייב בחמש תפילות", היינו, שיום זה, בשלימותו, מחוייב בחמש תפילות. דאף-על-פי שכל זמן מחוייב בתפילה השייכת לו (ערבית בערב, שחרית בבוקר וכו'), מכל מקום הנה היום כולו הוא

הארון לא היה שם עוד. ומזה מובן, שזוהי כניסה למקום ודרגא הנעלים גם מהתורה (ואפילו מהתורה כפי שהיא בבחינת אותיות החקיקה – לוחות)²¹ יי.

והחילוק שבין תשובה שעל-ידי התורה לתשובה שלמעלה מהתורה הוא²², שתשובה שעל-ידי התורה היא בבחינת גילוי לבד, דהגם שתשובה נעלית מתורה, דמטעם זה מועילה התשובה גם על הפגמים דתרי"ג מצוות התורה – כולל מצוות תלמוד תורה – מכל מקום הרי היא בבחינת גילוי. ותשובה שלמעלה מהתורה היא ההתאחדות עם עצמות, למעלה מגילוי²³.

וכשם שבזמן הבית, ההתקשרות העצמית שבין ישראל להקב"ה היתה נעשית על-ידי כניסת כהן גדול לקודש הקדשים ביום הכיפורים, כן בא ענין זה עתה לידי ביטוי בתפילות יום הכיפורים, שהרי התפילה היא במקום עבודת הקרבנות:

לד' "ובפרט בעתים מיוחדים כמו בתק"ש ובנעילה דיוהכ"פ".

25 עד"ז שביהכ"פ (שבת שבתון) הוא ג"כ בשבת, שכללותו - (וקראת לשבת) - עונג, אבל רעוא דרעווין הוא בסוף היום (ראה בסידור דרושי סעודות שבת).

21 ראה לקוטי שיחות ח"ג ע' 1013 ואילך.

22 ראה לעיל הערה 12.

23 לקוטי תורה פנחס פא, ב.

24 ולכן עיקר הכפרה הוא בסוף היום (ראה לקוטי תורה תצא לט, ד). וראה קונטרס העבודה פ"ה (ע')

ביאורים בתורת רבינו

מסמלות את אור הסובב כל עלמין שאינו דבר נוסף על העצמות, בשונה מאור המלא כל עלמין שהוא כמו דבר נוסף על העצמות (ד"ה כי ישאלך בן תשל"ח ע' ריו).

כד "תשובה שעל-ידי התורה" ראה לעיל ביאור להערת רבינו 12 בארוכה, שתשובה שעל-ידי התורה היא עשיית תשובה בכח הבחינה האלוקית המאירה בתורה.

כטבע תולדתם, ועליהם נאמר "פני שור .. פני אריה". למעלה מהם אלו המלאכים שעבודתם היא בדחילו ורחימו שכליים, על דרך בני אדם, ועליהם נאמר "פני אדם" (לקו"א ריש פל"ט ובהגהה שם).

כג "התורה כפי שהיא בבחינת אותיות החקיקה" אותיות החקיקה אינן דבר נוסף על האבן עליה הן חקוקות, בשונה מאותיות הכתיבה. ולמעלה הן

שזה היום היחיד שיש בו חיוב של חמש תפילות המכוונות לחמש דרגות הנשמה, כיון שמאירה בו בחינת יחידה.

"יום שנתחייב בחמש תפילות", לפי שבכללות זהו יום שמאירה בו בחינת "חמש" - בחינת יחידה.

(ממאמר ד"ה וכל אדם ושיחת שמחת ביה"ש תשכ"ג)

סיכום: ההתקשרות העצמית בין ישראל להקב"ה מתבטאת בכניסת הכהן הגדול לקודש הקדשים ביום הכפורים, וגם בכך

סיכום כללי

הכיפורים תענית ותשובה.
סעיף ד: הן בראש השנה והן ביום הכיפורים, ענינם העצמי, והתשובה שבהם באים לידי ביטוי במצות היום (שופר ותענית כו').

מטעם זה, גם לדעת רבי אין עיצומו של יום מכפר למי שמבטל את מצות היום, שכן עיצומו של יום הוא הגורם שייחשב לעבירה, ולכן אין בידו לכפר על כך.

סעיף ה: ההתקשרות העצמית בין ישראל להקב"ה מתבטאת בכניסת הכהן הגדול ביום הכפורים לקודש הקדשים, וגם בכך שזהו היום היחיד שיש בו חיוב של חמש תפילות המכוונות לחמש דרגות הנשמה, כיון שמאירה בו בחינת "יחידה".

סעיף א: הן לדעת רבי והן לדעת רבנן עיצומו של יום הכיפורים הוא שמכפר, אלא שלדעת רבנן התנאי לכך הוא התשובה.

סעיף ב: ג' מדרגות בהתקשרותם של בני ישראל עם הקב"ה זו למעלה מזו: א. קיום המצוות וקבלת עול. ב. תשובה וחרטה על החטאים. ג. התקשרות עצם הנשמה עם העצמות. דרגה נעלית זו מתגלה ביום הכיפורים, וכיון ששם אין החטאים פוגמים מלכתחילה, לכן יום הכיפורים מכפר.

סעיף ג: הן בראש השנה והן ביום הכיפורים יש ג' ענינים: א. ענינם העצמי - בראש השנה הכתרת המלך, וביום הכיפורים "עיצומו של יום מכפר". ב. התשובה - להיותם חלק מעשרת ימי תשובה. ג. מצות היום - בראש השנה שופר, וביום

מילואים

מצד שורשו, בנקודה זו הוא תמיד שלם. אלא שצריך למצוא עצות ודרכים לשפשף את האבק ולהסיר את הכיסויים המעלימים כדי לגלות את האש, אבל האש עצמה קיימת תמיד בשלמות. גם כאשר בני ישראל חטאו בחטא החמור ביותר חטא עבודה זרה, אמר הקב"ה למשה רבנו ושמתיך בנקרת הצור, כי מצד העניין של צור, גם על חטא העגל יכולה להיות כפרה, אלא שאת הצור צריך לגלות, וההתגלות היא על-ידי תשובה.

לביאור ה: ביאור העניין: דרגת בעל הרצון היא דרגה של רצון בישראל שאינו מותנה במצבם, דהיינו שהקב"ה רוצה בישראל בלי סיבה. וענין המצוות בדרגה זו הוא רק דרך לממש את רצונו ולהתקשר עם ישראל בגלוי, כיון שכל מצוה היא המשכת רצון הקב"ה אל היהודי המקשרת אותו עימו **בפועל** (והחטא פועל חסרון בקשר זה) (ראה סד"ה תקעו תרצ"א).

והנה, כיון שבעל הרצון רוצה בישראל עצמם, ואילו המצוות הן רק הדרך להתקשר עם ישראל, לכן הוא "אינו מוכרח בהרצון דמצוות", אלא יכול לקיים הקשר עם ישראל גם בדרך אחרת - באמצעות תשובה, והרי זהו בדיק ענינה של התשובה, הרצון של היהודי לשוב אל ה' ולהתקשר עמו, וכל רצונו בקיום המצוות הוא בשביל התקשרות זו (ולכן קיום המצוות שלו הוא "בחילא יתיר" - בכל מאודו ויותר מהמחוייב על פי דין).

ואולם כל זה הוא בדרגת בעל הרצון, שהוא רוצה בישראל עצמם, והמצוות הן רק הדרך להתקשר עם ישראל, אבל בדרגת ה"רצון" במצוות, הוא רוצה בקיום המצוות עצמן (והתייחסותו לתחתון מוכרחת להיות בהתאם למצב התחתון, היינו שמי שלא קיים את המצוות אינו רצוי) (ראה לקו"ש ח"ט עמ' 427 ואילך).

וטעם החילוק: דרגת בעל הרצון היא דרגה גבוהה ולפיכך הרצון שלה בתחתון (ישראל) לא מותנה במצבו, והיא תרצה בו תמיד ללא שינוי. היא אמנם רוצה גם שהתחתון יהיה מושלם, אבל כשהתחתון אינו מושלם זה לא מפחית את הרצון

לביאור ו: כאשר בני ישראל נכשלו בחטא העגל, ביקש והתחנן משה רבינו לקב"ה שישלח וימחל לבני ישראל, לימדו אז הקב"ה את סדר בקשת הרחמים שעל ידי הקריאה ב"ג מידות הרחמים, ונאמר שם "והיה בעבר כבודי ושמתיך בנקרת הצור". וצריך להבין מהו העניין של נקרת הצור שבמקום זה דווקא נעשית הכפרה?

אדמו"ר הזקן מבאר (לקוטי תורה כו, ג) את התוכן הפנימי שבצור על-ידי הסברת ההבדל בין האש הגלויה לאש הטמונה בצור החלמיש:

לצורך קיומה תלויה האש הגלויה בשני תנאים: א. חומרי בעירה שבהם תוכל להיאחז, שמן, עצים וכיוצא בזה. ב. מניעת דברים שמכבים את האש כמו מים עפר וכדומה. לעומתה, האש שבצור החלמיש אינה זקוקה לשום תנאי. האש קיימת במעמקי הצור לעולם והיא אינה מותנית בדבר. אין לה צורך בחומרי בעירה ואין דבר שיוכל לכבותה. גם אם הצור מונח עשרות שנים במים, עדיין נוכל להוציא ממנו את האש. אכן, צריך לחפש עצות איך לגלות את האש ע"י הכאה וכדו', אבל היא קיימת תמיד.

כל זה הוא משל על הנפש האלוקית שבכל יהודי. הניצוץ האלוקי שביהודי נמשל לאש, וכמו שכתוב "כי ה' אלוקיך אש אוכלה הוא". באש זו יש שתי דרגות, האש הגלויה והאש המוסתרת במעמקי הלב. האש הגלויה הבוררת אצל יהודי זקוקה לתנאי קיום חיוניים. צריך להיות לאש במה להיאחז - לימוד התורה וקיום המצוות. ויש גם תנאי שלילי שלא יהיו מים שיכבו אותה - חטאים ועבירות עלולים לכבות את האש האלוקית. כל זה אמור על האש הגלויה, אבל בעומק ליבו של יהודי טמונה גם אש נסתרת, ואש זו לעולם אינה נכבית אפילו יהודי שאין לו תורה ומצוות שבהן תוכל האש להיאחז, ואף אם יתירה מזה, הוא גם עבר על המצוות אשר לא תעשינה ח"ו, אף-על-פי-כן האש קיימת, כי זו אש תמידית.

עניין זה קשור גם לפירוש נוסף במילה צור, צור רומז על השורש כמו שכתוב "הביטו אל צור חוצבתם". כאשר מסתכלים על יהודי כפי שהוא

ההשפעה היא מפני התעוררות הרגישות והרחמים של העליון, שמצב התחתון נוגע לו ביותר.

יכולתה של מידת הרחמים לשאת בקרבה תנועות הפוכות, עליון ותחתון, נובעת מכך שמקורה של מידת הרחמים (תפארת) היא מפשיטות הנפש (תפארת הנעלם), אשר איננה מוגדרת לא כ'עליון' ולא כ'תחתון', ומצידה יכולים להתחבר שניהם יחדיו. שכן 'גדר' הוא דבר המפריד וסותר לגדר אחר, אולם כשאין גדר, אין מה שיסתור ויפריד ביניהם, והם יכולים להתחבר יחדיו.

ועל דרך זה באלוקות, במידת החסד הדגש הוא על האור האלוקי, ולכן בא ממנה גילוי אלוקות. במידת הגבורה הדגש הוא על הנבראים, ולכן בא ממנה צמצום. ואילו מידת התפארת "עולה עד הכתר", שהכתר עניינו פשיטות שאיננה מוגדרת בחסד או בגבורה, וממנה בא רחמים - חיבור בין תחתון לעליון (ראה סה"מ תרס"ו עמ' תלד ואילך).

אמנם האור תורה הוא "בחינה שלמעלה מהשתלשלות השייך להשתלשלות". שכן האור אין-סוף שנמשך בתפארת, אינו כפי שהוא מופשט בעצמו למעלה מגדרים, אלא כפי שכבר ירד לדרגות אלו: בענין תפארת, מדובר כבר בביטוי של הפשיטות כפי שהיא מתבטאת בגדרים של חסד וגבורה. משא"כ מענה הקב"ה שלמעלה מתורה הוא "אור אין-סוף שלמעלה מהשתלשלות כפי שהוא בעצמותו", הפשיטות האלוקית בעצמה שאין לה ציור וגדר (ראה בכל זה ד"ה וכל אדם תשכ"ג סעיפים ד-ה).

בהערת רבינו 14*: במכתב כללי המצוין בהערת רבינו 14* מבאר שהתמליכוני והתשובה אינם צריכים להיות מנוצלים לנושאים כלליים ובעיות עולמיות, בקריאות שאינן מחייבות איש, אלא תשומת הלב חייבת להיות מוקדשת אל ה'יחיד' וה'אני'. וענין זה מתבטא במצות תקיעת שופר. אין כאן הרכב של מספר כלי זמר, כי אם דוקא כלי בודד. ואף הוא אינו מכשיר מוסיקלי משוכלל המבצע יצירות מוסיקליות יוצאות מן הכלל, אלא הוא דוקא קרן פשוטה של בהמה, וזה מלמד שהדגש צריך להיות מושם על הבאת קדושה אפילו בענינים פשוטים ורגילים של חיי היום יום.

שלה בו, כי היא לא מושפעת ממצב התחתון. משא"כ דרגת הרצון היא נמוכה יותר ומושפעת ממצבו של התחתון, ולכן רצונה ביהודי מותנה במצבו, אם יקיים את המצוה היא תרצה בו ואם לא יקיים היא לא תרצה בו.

בסגנון אחר, בהמשך למבואר לעיל בביאור ו שתשובה באה מהרצון התמידי לקיים כל המצוות, לפיכך היא כלי לדרגת "בעל הרצון" הרוצה תמיד שישראל יהיו מושלמים גם בקשר הגלוי שנפעל על-ידי קיום רצונותיו (ראה סד"ה תקעו תרצ"א).

ענין נוסף שנפעל על-ידי בעל הרצון:

כשם שישנה המשכת הרצון על-ידי מצוה, כך עובר עבירה נעשה שנאו ח"ו. וגם ענין זה נתקן על-ידי בעל הרצון. שכן בעל הרצון אינו מוכרח ח"ו ואינו "נתפס" ברצון. הביאור בזה: מצד עצמותו יתברך, "איני יודע באיזה מהם חפץ...". אלא הקדוש-ברוך-הוא בחר בבחירה חפשית להיות "חפץ במעשיהן של צדיקים" ו"אינו חפץ במעשיהן של רשעים". ובחירתו היתה לשנוא את העבירה, אך לא היתה בחירה לשנוא את עובר העבירה (ראה לקו"ש שם, ובלקו"ש ח"ו ע' 23).

לביאור טו: בין שלושת העמודים שעליהם העולם עומד, התורה שייכת למידת התפארת (ו"עבודה" למידת הגבורה ו"גמ"ח" לחסד), כיון שהתורה ניתנה לעשות שלום בעולם וכך היא משלבת בין ניגודים (ראה ד"ה אמר ר' אושעיא תשי"ד), וזהו ענין מדת התפארת, שהיא משלבת חסד וגבורה.

הענין בזה: נתינת דבר לזולת יכולה להיות בשלושה אופנים: א. חסד - ההשפעה היא בגלל הצורך של המשפיע (עליון) להשפיע כתוצאה מהתעוררות רגש ה'טוב' שבו. הוא נותן ללא התחשבות במצב המקבל (תחתון), בין אם הוא ראוי לכך ובין אם לאו. ב. דין (גבורה) - ההשפעה היא בגלל התחתון, שמצד הנהגתו ראוי הוא לה מן הדין. נתינה זו היא ללא רגש של העליון, אלא רק על פי חשבון 'בש' האם התחתון ראוי או לאו. ג. רחמים (תפארת) - המשלבים חסד וגבורה יחדיו. שכן מצד אחד, הנתינה היא בגלל מצבו מעורר הרחמים של התחתון (מי שאינו מסכן לא יקבל), ולכן הגבורה אינה מנגדת לכך. ומצד שני,

החזקת מכון 'ביאורים במאמרי רבינו'

מוקדשת לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו
על-ידי ועד ידידי המכון

ר' שמואל ומשפחתו שיחיו אייזנברג
הרב לייבל ומשפחתו שיחיו בוימגארטען
הרב יהודה ומשפחתו שיחיו דוידאוו
ר' מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו פישר
ר' ראובן ומשפחתו שיחיו קיל
הרב יצחק ומשפחתו שיחיו רסקין

קובץ זה נדפס לזכות הנגיד החסידי

הרה"ח ר' יוסף יצחק הכהן שיחי' גוטניק

מלבורן - אוסטרליה

אשר נדבה רוחו לפתוח את רזי תורת רבנו בפני קהל רחב של לומדי
תורת החסידות ולהפיצה ככל האפשר 'חוצה'.
זכות התקשרות הרבים באילנא דחיי, על ידי לימוד תורת רבנו,
תעמוד לו לזכות בקיום כל ברכות רבנו אליו במילואם וכפשוטם
ולרוות נחת רב מכל יוצאי חלציו, בגשמיות וברוחניות.

קובץ זה נדפס

לעילוי נשמת

הרה"ג הרה"ח בעל כשרון, בעל מדות ויר"ש

התמים הרב ר' יואל ז"ל

בן הרה"ח התמים ר' רפאל נחמן הכהן ז"ל

כהן

ה'חוזר' של כ"ק אדמו"ר

ועמוד התווך של ההוצאה לאור של תורתו
אשר ממימיו שתינו אנו, וביאוריו העמוקים
שזורים במאמרים ובשיחות שהוצאו לאור ע"י המכון
סייע רבות לאורך השנים למפעלנו באופן אישי,
והיה לנו לעינינו בכל שאלה שהתחבטנו בה

נלב"ע וא"ו מנחם-אב ה'תשפ"א

ת.נ.צ.ב.ה